

792.01:793.3:502.131.1:004.8

DOI 10.51937/Amfiteater-2026-1/156-178

Povzetek

Prispevek proučuje, kako lahko z umetniškim raziskovanjem širimo okoljsko ozaveščenost, in sicer na področju vodne geografije z Beneško laguno kot središčem obravnave. Članek trdi, da utelešene in performativne prakse omogočajo lokacijski način razumevanja ekologije, pri čemer telesna izkušnja, lokacijska specifičnost (angl. *site specificity* – op. prev.) in čutno zaznavanje delujejo kot orodja za razlago sprememb v okolju. Besedilo izhaja iz raziskovalnega projekta *Repeating Eutrophia* (2019–), ki je nastal v sodelovanju z umetnico Lauro Santini v okviru kolektiva Confluenze. Projekt temelji na ekoloških pojmih evτροφije, opredeljene kot uravnoteženo stanje hranil v vodnih ekosistemi, in evτροφikacije, ki pomeni čezmerno obogatitev s hranili ter vodi do cvetenja alg, hipoksije in mogočega kolapsa ekosistema. Beseda »repeating« (angl. 'ponavljanje' – op. prev.) se navezuje na iterativno strukturo umetniškega procesa, pa tudi na ciklično dinamiko ekološke preobrazbe, ki je predmet raziskave. S performativnimi eksperimenti, participativnimi akcijami in prostorsko odzivnimi praksami se v projektu ekološki procesi prevajajo v čutne izkušnje. Uprizarjanje v tem okviru deluje kot metodološko orodje za čutenje in artikulacijo sprememb v okolju ter dopolnjuje znanstvene načine opazovanja ekološkega stanja. Projekt se je razvijal skozi sedem iterativnih epizod; vse so v različnih umetniških formatih obravnavale napetost med ekološkim ravnotežjem in presežkom. Čeprav so korenine projekta *Repeating Eutrophia* v Beneški laguni, deluje kot odprta raziskovalna struktura, ki jo je mogoče razširiti na druge okoljske kontekste.

Ključne besede: umetniško raziskovanje, vodne ekologije, *screendance*, laguna, utelešena ekologija

Anja Dimitrijević je umetnica, ki deluje v Benetkah. Diplomirala je iz vizualnih umetnosti, ima pa tudi dva magisterija z Univerze Iuav v Benetkah, in sicer iz aplikativnega gledališča in uprizoritvenih umetnosti. Raziskuje na stičišču uprizoritvenih praks, vizualnih umetnosti in izobraževanja, pri čemer se posebej osredotoča na vodne ekologije, zlasti v Beneški laguni. Je članica raziskovalne enote PerLa, ki jo koordinira prof. Annalisa Sacchi, ter kolektiva Confluenze, kjer je skupaj z Lauro Santini razvila projekta *Repeating Eutrophia* in *Intertidal.Barene*.

adimitrijevic@iuav.it

Digitalni prostor, okolje in uprizarjanje v beneškem kontekstu

Anja Dimitrijević

Univerza Luav v Benetkah

Umetniško raziskovanje vse bolj deluje kot lokacijski način proučevanja okolja, pri čemer se vednost poraja z utelešenimi, performativnimi in na lokacijo odzivnimi (angl. *site-responsive* – op. prev.) praksami. V tem kontekstu vodne geografije ponujajo ključen teren za preiskovanje prepletenosti človeških in nečloveških sistemov, kjer se okoljski procesi ne doživljajo kot zunanji pojavi, temveč kot relacijski in afektivni pogoji.

Konceptualna in metodološka usmeritev tega prispevka izhaja iz značilnosti bibavičnega pasu. Slednjega opredeljujemo kot spremenljiv vmesnik med kopnim in morjem, zanj pa je značilna ciklična izpostavljenost in poplavljenost, kar ustvarja okolja, zaznamovana z ritmično nestabilnostjo in nenehno preobrazbo. Bibavični pas kot ekološka in epistemološka figura tvori okvir za mišljenje liminalnih pogojev, kjer meje niso stalne, temveč se o njih vedno znova pogajajo časovne in materialne spremembe. Enaka logika velja tudi za lagunsko ekologijo beneškega sistema, kjer dinamika plimovanja, slanstni gradienti in antropogeni pritiski ustvarjajo podobno nestabilno polje sobivanja.

Značilnosti bibavičnega pasu prikazuje film *Intertidal.Barene*, zasnovan kot *screendance*, v katerem gibanje, okolje in posredovanje (angl. *mediation* – op. prev.) delujejo kot sooblikujoče sile. V skladu z Douglasom Rosenbergom, ki *screendance* opredeljuje kot posredovano in interdisciplinarno prakso, navedeni film ne uporablja zaslona kot nevtralne površine za dokumentiranje, temveč kot aktivno lokacijo koreografske rekonfiguracije, kjer se skozi posredovanje nenehno porajajo prostorska in časovna razmerja. V tem pogledu imajo »barene« – solinska pokrajina – vlogo ekološke podlage in koreografskega polja hkrati, kamera pa deluje kot liminalna naprava, ki spremenljivost bibavičnega pasu prevaja v posredovano kinetično in zaznavno strukturo. Utelesene in performativne prakse v tem razširjenem ekološkem polju postanejo orodja za obravnavo okoljskih sprememb na ravni živete in občutene izkušnje. Pričujoča raziskava k okolju ne pristopa kot k objektu reprezentacije, temveč proučuje, kako lahko gibanje, bližina in vključenost telesa ustvarjajo lokacijske oblike okoljske zaznave.

Članek proučuje, kako lahko performativne prakse delujejo kot metode za zaznavanje, interpretacijo in komunikacijo ekoloških procesov v Beneški laguni, zlasti eutrofikacije. Analizira sedem iteracij projekta *Repeating Eutrophia* in preiskuje, kako lahko umetniško raziskovanje ustvarja lokacijske oblike ekološke vednosti, ki dopolnjujejo znanstvena opažanja. Digitalni in senzorični arhivi v tem okviru opravljajo funkcijo lokacijskih orodij za razbiranje sprememb v okolju; ne delujejo kot nevtralne shrambe podatkov, temveč kot relacijski dispozitivi, skozi katere lahko sledimo in interpretiramo ekološke preobrazbe, podnebne stresorje ter skupne ranljivosti človeških in okoljskih sistemov (Baldacci; Regi).

Z lociranjem teles v vodne krajine in s prevajanjem ritmov alg, plimovanja ter skupnostnih interakcij v gibanje stopijo v ospredje dela *Repeating Euthropia* relacijski in utelešeni načini védenja. Zaradi stalnega spreminjanja pogojev nastajata tako ekološko bogastvo kot senzorična kompleksnost, zato je ta lokacija idealna za raziskovanje interakcij z okoljem. Poleg spoznanj o Beneški laguni se s tovrstno prakso razkriva tudi generativni potencial za povezovanje umetniških, znanstvenih in družbenih perspektiv. Performativne in koreografske metodologije lahko delujejo kot lokacijske epistemološke prakse, ki ne služijo celoviti reprezentaciji ekoloških procesov, temveč ustvarjanju procesualnih oblik vednosti. Raziskava tako prispeva k sodobni razpravi na področju okoljskih humanističnih ved in umetniškega raziskovanja, saj predlaga uprizarjanje kot lokacijsko metodologijo, s katero lahko nastaja tudi ekološka vednost. S tem nakazuje, da z umetniškim raziskovanjem lahko dopolnujemo znanstvena opažanja, in sicer z ustvarjanjem oblik razumevanja ekologije, ki temeljijo na zaznavi, participaciji in utelešeni izkušnji.

Prevedla Urška Daly.